

Державна служба статистики України

СХВАЛЕНО

Рішення Комісії з питань
удосконалення методології
та звітної документації
(протокол від 14 серпня 2020 року
№ КПУМ/15-20)

СТАНДАРТНИЙ ЗВІТ З ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ "ОХОРОНА АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ" 3.01.00.01

електронна пошта: O.Boretska@ukrstat.gov.ua
телефон: (044) 287-12-22
керівник ДСС: Борецька О. Ю.

Зміст

	Стор.
1. Вступ.....	3
2. Компоненти якості державного статистичного спостереження.....	5
2.1. Відповідність.....	5
2.2. Точність.....	6
2.3. Своєчасність та пунктуальність.....	7
2.4. Доступність та зрозумілість.....	8
2.5. Послідовність та зіставність.....	9
2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів.....	9
2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів.....	10
2.8. Конфіденційність, прозорість та захист.....	11
3. Заключна частина.....	11

1. Вступ

Стандартний звіт з якості державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря (далі – звіт) підготовлено з метою інформування користувачів стосовно основних критеріїв та індикаторів якості його результатів. Звіт містить загальну інформацію, яка не залежить від результатів за конкретний період державного статистичного спостереження "Охорона атмосферного повітря" (далі – ДСС, спостереження), а визначена чинною методологією, процедурами обробки даних тощо. Звіт є відправною точкою для підготовки системи звітів з якості, орієнтованих на широке коло споживачів (як на користувачів, так і на виробників статистичної інформації), задоволення їхніх потреб в інформації щодо якості даних та результатів спостереження.

Наведені у звіті компоненти якості, такі як відповідність, точність, своєчасність та пунктуальність, доступність та зрозумілість, послідовність та зіставність, відповідають принципам виробництва статистичної продукції, які визначено розділом III Принципів діяльності органів державної статистики, затверджених наказом Держстату від 17 серпня 2018 року № 170.

Метою проведення ДСС є формування інформації про кількість забруднюючих речовин і парникових газів, які надходять у атмосферне повітря від діяльності підприємств, для інформаційного забезпечення аналізу явища забруднення атмосферного повітря стаціонарними джерелами викидів, складання рахунку викидів у атмосферне повітря.

У сучасному вигляді ДСС було запроваджено у 1990 році. За роки незалежності ДСС реорганізовано й удосконалено згідно з міжнародними вимогами до статистичної інформації у сфері охорони атмосферного повітря. У 2008 році було запроваджено облік викидів забруднюючих речовин і парникових газів від виробничих та технологічних процесів, технологічного устаткування (установок) відповідно до рекомендацій Статистичної комісії Організації Об'єднаних Націй щодо інвентаризації атмосферних викидів (CORINAIR 2000). Крім того, удосконалено методологічні підходи до статистичного обліку викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря з метою забезпечення виконання зобов'язань України за Кіотським протоколом. Так, починаючи з 2016 року, обстеженням охоплюються як об'єкти, які перебувають на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря, так і підприємства, установи, організації всіх видів економічної діяльності, які у процесі своєї діяльності використовують енергетичні матеріали відповідно до певних встановлених критеріїв.

У рамках виконання заходів щодо реалізації Стратегії розвитку державної статистики до 2017 року, з метою оптимізації проведення ДСС та скорочення звітного навантаження на респондентів, змінено періодичність проведення спостереження з квартальної на річну (починаючи із звіту за 2014 рік).

ДСС відповідно до Довідника розділів статистики належить до розділу 3.01 "Навколишнє природне середовище" за тематикою статистичного виробництва 3.01.00.01 "Охорона атмосферного повітря".

Нормативно-правовою основою проведення спостереження є Закон України "Про державну статистику", Закон України "Про охорону атмосферного повітря", постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 1655 "Про затвердження порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" та щорічний план державних статистичних спостережень, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Порядок проведення ДСС визначений Методологічними положеннями з організації державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря (далі – Методологічні положення), які затверджені наказом Держстату від 23.03.2016 № 44 (зі змінами, затвердженими наказом Держстату від 13.01.2017 № 9 та від 19.02.2019 № 84). Відповідно до цих Методологічних положень було зібрано, оброблено та поширено статистичну інформацію щодо викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за 2019 рік. Починаючи з 01.05.2020 вищезазначені Методологічні положення втратили чинність, натомість вступили в дію Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів, затверджені наказом Держстату від 31.12.2019 № 454. Зазначений методологічний документ розміщений на офіційному вебсайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua) у розділі "Методологія та класифікатори"/"Статистична методологія"/"Навколишнє середовище та статистика багатьох галузей"/"Навколишнє середовище".

Джерелом інформації спостереження є дані за формою № 2-ТП (повітря) (річна) "Звіт про викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів", яка розміщена на офіційному вебсайті Держстату у розділі "Респондентам"/"Альбом форм державних статистичних спостережень"/"Навколишнє середовище", інформація щодо ДСС "Використання та запаси палива" та адміністративні дані Міндовкілля щодо переліку об'єктів, які перебувають на державному обліку і галузі охорони атмосферного повітря.

Основними статистичними продуктами, в яких оприлюднюються дані ДСС, є статистична інформація та статистичні публікації, що розміщуються на офіційному вебсайті Держстату, зокрема:

статистична інформація "Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря" – у розділі "Статистична інформація"/"Навколишнє природне середовище", рубрики "Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря" та "Екологічні показники, рекомендовані ЄЕК ООН, що виробляються органами державної статистики", та "Статистична інформація"/"Регіональна статистика"/

"Навколишнє природне середовище"/"Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря";

статистичні збірники: "Україна в цифрах", "Регіони України", "Статистичний щорічник України", "Довкілля України", "Україна" – у розділі "статистична інформація"/"Публікації" у рубриках - "Навколишнє природне середовище", "Регіональна статистика" та "Комплексна статистика".

Дані спостереження використовують для складання рахунку викидів у атмосферне повітря відповідно до Регламенту (ЄС) № 691/2011 Європейського Парламенту і Ради від 06.07.2011 "Про Європейську систему еколого-економічних рахунків".

Інформація за результатами ДСС також поширюється територіальними органами Держстату та надається за запитами користувачів у порядку та на умовах, визначених чинним законодавством.

2. Компоненти якості державного статистичного спостереження

2.1. Відповідність

Відповідність – це ступінь, з яким результати державних статистичних спостережень задовольняють поточні та потенційні потреби користувачів.

ДСС було запроваджено для задоволення потреб користувачів статистичної інформації – органів державної влади (насамперед у сфері охорони навколишнього середовища), громадських організацій, аналітичних агентств, науковців і дослідників, міжнародних організацій. Результати ДСС використовуються для здійснення аналізу стану забруднення атмосферного повітря, складання Кадастру викидів забруднюючих речовин на великі відстані та прийняття на їхній основі управлінських рішень.

Показниками спостереження є:

Кількість викидів забруднюючих речовин і парникових газів;

Кількість викидів забруднюючих речовин на одну особу, на одиницю площі;

Кількість викидів діоксиду сірки; діоксиду азоту; оксиду азоту; аміаку; метану; оксиду вуглецю; неметанових летких органічних сполук; речовин у вигляді суспендованих твердих частинок менше 10 мкм та речовин у вигляді суспендованих твердих частинок менше 2,5 мкм; гідрофторвуглецю; діоксиду вуглецю; перфторвуглецю; гексафториду сірки;

Кількість викидів діоксиду сірки; діоксиду азоту; аміаку; оксиду вуглецю; неметанових летких органічних сполук; речовин у вигляді суспендованих твердих частинок менше 10 мкм та речовин у вигляді суспендованих твердих частинок менше 2,5 мкм на одну особу, на одиницю площі, на одиницю ВВП (за паритетом купівельної спроможності у постійних цінах 2011 року).

Результати ДСС формуються за територією фактичного здійснення діяльності підприємства – згідно з КОАТУУ по районах, містах, регіонах.

Одиницею ДСС є місцева одиниця.

Респондентами ДСС є юридична особа, відокремлений підрозділ юридичної особи.

ДСС охоплює підприємства, які перебувають на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря та/або використовують паливо в обсягах, зазначених у Методологічних положеннях.

Спостереження проводиться з річною періодичністю.

При проведенні ДСС використовуються Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), Класифікація інституційних секторів економіки України (KICE), Класифікація організаційно-правових форм господарювання (КОПФГ).

2.2. Точність

Точність – це ступінь наближеності розрахунків до дійсних значень.

Спостереження проводиться шляхом збору даних безпосередньо від респондентів, які залучаються до проведення ДСС, а також використання результатів проведення іншого ДСС та адміністративних даних.

Сукупність одиниць, яка залучається до проведення ДСС, та перелік респондентів ДСС щорічно формуються на державному рівні.

Генеральна сукупність одиниць ДСС формується на основі Реєстру статистичних одиниць (у частині статистичного реєстру підприємств) та включає одиниці, які є активними станом на 01 листопада поточного року та відповідають критеріям, визначеним Методологічними положеннями:

1) тип статистичної одиниці: місцева одиниця;

2) інституційний сектор економіки відповідно до KICE підприємства, частиною якого є місцева одиниця: S.11 "Нефінансові корпорації", S.12 "Фінансові корпорації", S.13 "Сектор загального державного управління";

3) види економічної діяльності згідно з КВЕД: класи 01.11–96.09.

Сукупність одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, формується на основі генеральної сукупності. До сукупності одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, уключаються одиниці, які відповідають хоча б одному з таких критеріїв:

1) мають ознаку перебування на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря;

2) за даними ДСС "Використання та запаси палива" (форма № 4-мтп (річна)), обсяг використання палива у році $T-1$ становив:

природного газу – не менше 75 тис. куб. м;

вугілля кам'яного – не менше 10 т.

На основі сукупності одиниць, яка безпосередньо буде досліджуватись, формується перелік респондентів за формою № 2-ТП (повітря) (річна), до якого включаються юридичні особи та відокремлені підрозділи юридичних осіб, яким відповідають одиниці, що наявні в сукупності одиниць ДСС.

Зважаючи на те, що за ступенем охоплення одиниць ДСС є несуттєвим, для забезпечення точності даних, зокрема, застосовується контроль рівня надання звітів респондентами, охопленими ДСС, і аналіз причин їх ненадання. Рівень надання звітів респондентами становить близько 95%, а основною причиною їх ненадання є призупинення діяльності підприємств, демографічні перетворення, а також відсутність респондента за наявними контактами. Методи компенсації відсутніх даних не застосовуються.

Уведення первинних даних, їх арифметичний і логічний контроль, оброблення й агрегація здійснюються із застосуванням спеціально розробленого програмного забезпечення. Під час обробки звітів здійснюється перевірка співвідношення окремих значень показників, зокрема щодо кількості викидів забруднюючих речовин і парникових газів усього по країні, кількості викидів забруднюючих речовин і парникових газів по кожній забруднюючій речовині, виявлення алогічних відповідей шляхом порівняння значень показників, у тому числі у динаміці (порівняння з попереднім роком).

У разі виявлення помилок для з'ясування їх причин здійснюється зв'язок з респондентами. За потреби дані доопрацьовуються та коригуються.

Проводиться також аналіз зведених даних ДСС, зокрема, здійснюється аналіз даних у часі (динаміка показника за останні 3-5 років); аналіз даних у просторі (по регіонах; по містах обласного значення та районах); аналіз агрегатів та розподілу даних (виявлення й аналіз сумнівних агрегатів та одиниць, показники яких значно відрізняються від розподілу основної частини даних, наприклад викиди окремої забруднюючої речовини порівняно з кількістю викидів забруднюючих речовин по країні).

При проведенні ДСС сезонні коригування не здійснюються.

2.3. Своєчасність та пунктуальність

Своєчасність – це період часу між подією або явищем, що описують статистичні дані, та публікацією цих статистичних даних.

Пунктуальність – це період часу між фактичною датою публікації даних та плановою датою, яка визначена в офіційному календарі публікації.

Терміни оприлюднення статистичної інформації та публікацій за результатами розробки спостереження визначені планом державних статистичних спостережень.

За весь час проведення ДСС випадків порушення термінів поширення статистичних продуктів не було.

Для зручності користувачів на офіційному вебсайті Держстату розміщено Календар оприлюднення інформації (у розділі "Діяльність"/"Плани та графіки роботи"), де зазначені відповідні дати оприлюднення статистичних продуктів.

Збір, обробка, аналіз і поширення інформації за результатами спостереження здійснюється у такі терміни:

	Збір	Обробка	Аналіз	Оприлюднення статистичної інформації
форма № 2-ТП (повітря) (річна)	до 20 січня	з IV декади січня до IV декади березня	I-II декада квітня	III декада квітня

Запити користувачів щодо надання інформації виконуються протягом 5 робочих днів, що відповідає вимогам Закону України "Про доступ до публічної інформації".

2.4. Доступність та зрозумілість

Доступність – це характеристика простоти та легкості, з якою користувач може отримати статистичні дані; вона визначається фізичними умовами, за наявності яких користувачі можуть отримати доступ до статистичних даних.

Зрозумілість – це характеристика простоти та легкості розуміння користувачем статистичних даних; вона вимірюється через інформаційне середовище, в якому представлені статистичні дані, що супроводжуються відповідними метаданими.

Метадані ДСС розміщено на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Діяльність"/"Статистичні спостереження"/"Метаописи державних статистичних спостережень".

Результати ДСС розміщуються у вільному доступі у форматах (*.doc, *.xls, *.pdf) на офіційному вебсайті Держстату у вигляді статистичних продуктів та надаються користувачам засобами електронного зв'язку на підставі їхніх запитів.

Контакти для отримання додаткової інформації щодо результатів ДСС, відповідного методологічного забезпечення, а також довідок щодо умов розповсюдження його результатів:

адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ-601, 01601;
 телефон: (044) 287-12-22;
 електронна пошта: O.Boretska@ukrstat.gov.ua;
 office@ukrstat.gov.ua.

Контактна інформація для оформлення інформаційного запиту:
тел. 287-06-72, факс 235-37-39;
адреса електронної пошти: el.zapyt@ukrstat.gov.ua.

2.5. Послідовність та зіставність

Послідовність двох або більше статистичних даних означає, наскільки у державних статистичних спостереженнях, у рамках яких вони вироблялися, використовувались однакові метадані – класифікації, визначення і сукупність, що вивчається, а також гармонізовані методи.

Зіставність – це окремий випадок послідовності, коли статистичні дані відносяться до тих самих об'єктів даних, а ціль їхнього об'єднання – зробити порівняння у часі або по регіонах, або за іншими сферами діяльності.

Спостереження передбачає єдині підходи до системи показників (їхнього змісту, визначень), одиниць спостереження, звітного періоду та періодичності обстеження, географічного охоплення, методів збору та обробки даних, політики перегляду даних у випадку зміни методології.

Спостереження здійснюється на основі єдиного для усіх регіонів країни, переліку забруднюючих речовин, що дає можливість зіставляти викиди забруднюючих речовин і проводити порівняльний аналіз на державному та регіональному рівнях.

Збереження єдиної методології визначення основних показників спостереження забезпечує зіставну динаміку показників щодо кількості викидів забруднюючих речовин і парникових газів з 1990 року по теперішній час.

Динаміка основних показників охорони атмосферного повітря, а саме: діоксиду сірки, діоксиду азоту, метану, неметанових летких органічних сполук, аміаку, оксиду вуглецю, речовин у вигляді твердих суспендованих частинок, наявна з 1990 року в цілому по країні та регіонах.

2.6. Оцінка потреб та очікувань користувачів

Користувачами інформації, отриманої за результатами ДСС, є: органи державної влади, органи місцевого самоврядування, бізнес (підприємства, установи та організації), науковці та дослідники, засоби масової інформації, громадські організації, міжнародні організації, громадяни.

Задоволеність потреб користувачів статистичної інформації оцінюється також за змістом та кількістю запитів і пропозицій.

Держстат провів анкетне опитування користувачів (далі – анкетне опитування) з метою вивчення ступеня відповідності потребам користувачів та визначення оцінки якості статистичної інформації щодо основних показників охорони атмосферного повітря.

Результати анкетного опитування свідчать, що статистична інформація, наведена у статистичних публікаціях з охорони атмосферного повітря, для 49% опитаних користувачів є основною або важливою складовою, для 47% – додатковою інформацією. Водночас, 72% опитаних користувачів статистичної інформації задовольняє перелік показників із вищезазначених питань.

Для підготовки аналітичних матеріалів статистичну інформацію використовують 33% користувачів; моніторингу виконання загальнодержавних та регіональних програм розвитку – 23%; розроблення концепцій, стратегій, програм, нормативних актів, інших документів – 22%.

Згідно з результатами анкетного опитування, на "відмінно" та "добре" за всіма критеріями якості статистичну інформацію оцінили від 72% до 82% користувачів. При цьому найбільш важливим критерієм наведеної інформації користувачі визначили "Точність/Надійність", на другому місці – "Своєчасність та Пунктуальність", на третьому – "Відповідність/Релевантність".

Про поліпшення якості інформаційного забезпечення з питань охорони атмосферного повітря порівняно з попереднім роком зазначили 34% користувачів, а 45% опитаних вважають, що вона залишилась без змін.

Більш детальна інформація за результатами анкетного опитування наводиться в повідомленні для користувачів, яке розміщено на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Анкетні опитування".

На основі зворотного зв'язку з користувачами статистичної інформації ДСС щодо задоволення їх потреб у даних підготовлено таблицю статистичної інформації щодо викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря України за 1990-2019рр., яка розміщена на офіційному вебсайті Держстату в розділі "Статистична інформація"/"Навколишнє природне середовище" у рубриці "Екологічні показники, рекомендовані ЄЕК ООН, що виробляються органами державної статистики".

2.7. Ефективність, витрати та навантаження на респондентів

Держстат здійснює щорічну оцінку звітного навантаження на респондентів на підставі Методики вимірювання звітного навантаження на респондентів, затвердженої наказом Держстату від 14.05.2013 № 149.

У цілому по Україні у 2019 році звітне навантаження на респондентів порівняно з 2018 роком за формою № 2-ТП (повітря) (річна) залишилося без змін. Індекс задоволеності респондентів становив 82% (при середньому показнику по державних статистичних спостереженнях 87%).

За результатами анкетного опитування для визначення звітного навантаження на респондентів середні витрати часу на заповнення форми № 2-ТП (повітря) (річна) становлять 4 год 57 хв. Більшості із числа опитаних респондентів (66%) було нескладно зрозуміти роз'яснення та зміст показників, підготувати інформацію та заповнити форму. Індекс задоволеності респондентів

за формою № 2-ТП (повітря) (річна) становить 82 (при середньому значенні показника по державних статистичних спостереженнях 88).

Для спрощення процедури подання респондентами форми спостереження передбачено подання електронного звіту. Кількість респондентів, які подають звіти в електронному форматі, постійно збільшується. Відсоток звітів за 2015 рік становив 21,7%, за 2016 рік – 31,1%, за 2019 рік – 47,1%.

Крім того, починаючи з 2019 року, ДСС переведено до інтегрованої системи статистичної інформації (ІССІ), керованої метаданими, яка забезпечує автоматизацію та уніфікацію процесів збору, обробки й аналізу статистичної інформації, організацію зберігання та доступу до єдиного сховища даних статистичної інформації.

2.8. Конфіденційність, прозорість та захист

Знеособлення постачальників даних, конфіденційність інформації, яку вони надають, та її використання тільки у статистичних цілях мають бути гарантовані. Органи державної статистики мають поширювати статистичні дані об'єктивно, професійно та прозоро.

Захист конфіденційної статистичної інформації є одним із основних принципів проведення ДСС.

Необхідність дотримання принципу конфіденційності статистичної інформації визначена положеннями Закону України "Про державну статистику" та міжнародними стандартами.

Конфіденційними даними ДСС є адміністративні дані Міндовкілля щодо переліку об'єктів, які перебувають на державному обліку в галузі охорони атмосферного повітря.

Водночас, згідно зі статтею 22 Закону України "Про державну статистику", на первинні дані, отримані органами державної статистики від респондентів під час проведення державного статистичного спостереження щодо стану навколишнього природного середовища, не розповсюджується заборона стосовно їх поширення органами державної статистики.

З метою реалізації цієї норми наказом Держкомстату від 03.08.2010 № 314 затверджено перелік показників державних статистичних спостережень з питань навколишнього середовища, у тому числі щодо охорони атмосферного повітря, на які не розповсюджується заборона щодо поширення органами державної статистики первинних даних.

3. Заключна частина

Важливою умовою подальшого розвитку ДСС є забезпечення балансу між рівнем задоволення інформаційних потреб користувачів статистичної інформації,

що передбачає застосування новітніх інформаційних технологій, та рівнем оптимізації процесу статистичного виробництва, а також покращення ефективності витрат та зменшення навантаження на респондентів.

На виконання Програми розвитку державної статистики до 2023 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 222, внесено зміни до методології (Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо викидів забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів, затверджені наказом Держстату від 31.12.2019 № 454), оптимізовано звітно-статистичну документацію ДСС з урахуванням положень Керівництва з інвентаризації викидів спільної програми з моніторингу та оцінки перенесення забруднення атмосферного повітря на великі відстані в Європі. Зокрема, зменшено перелік виробничих і технологічних процесів, установок (устаткування) і внесено відповідні зміни до показників форми № 2-ТП (повітря) (річна), яку затверджено наказом Держстату від 18.12.2019 № 405.

Також запроваджено розрахунок і оприлюднення на офіційному вебсайті Держстату статистичних даних щодо викидів забруднюючих речовин і парникових газів, які надійшли в атмосферне повітря від суб'єктів господарювання, які мають великі спалювальні установки.